

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

XI^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XX заседание, четвъртъкъ, 15 ноемврий 1901 г.

(Отворено въ 8 ч. слѣдъ пладнѣ подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя г. М. Балабановъ.)

Прѣдсѣдателъ: (Звъни.) Засѣданието се отваря. Моля г. секретаря да прочете списъка.

Секретарь Д-ръ А. Ходжевъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: Н. Антикаровъ, Д. Аргириадисъ, А. Блажевъ, А. Буровъ, А. Виячевъ, И. Георгиевъ, К. Гърковъ, В. Димчевъ, Д-ръ Н. Генадиевъ, Д-ръ Д. Молловъ, Д-ръ П. Табурновъ, А. Ибишевъ, Сп. Ивановъ, А. Малиновъ, А. Маринкехайовъ, Ц. Мисловъ, Т. Орловъ, К. Петковъ, С. Савовъ, И. Соколовъ, М. Стояновъ, И. Сунгурларски, Ц. Таслаковъ, Т. Ферадовъ, А. Филиповъ, Д. Бановъ, К. Калчовъ, Н. Христовъ, Д. Цанковъ, Г. Шойлевъ и Я. Юмеровъ.)

Прѣдсѣдателъ: Отъ 166 народни прѣдставители отсъствуватъ 31; има законния съставъ и засѣданието се продължава.

Има думата г. Такевъ.

М. Такевъ: Г-да прѣдставители! Вие знаете какъвъ е деня 15 ноемврий. Той е деня, когато Българскиятъ народъ прѣдяви своето право на сѣществувание като самостоятеленъ народъ; той е деня, когато България доказа, че тя умѣе да защищава своето бащино огнище и пѣлнитъ Български народъ като единъ човѣкъ се стече, при много трудни финансови и политически обстоятелства, да защити огнището си. Ние току-що се връщаме отъ оная тържествена панахида за онѣзи храбри герои, български синове, които оставиха своитѣ кости подъ Сливница и Пиротъ; ние току-що се връщаме отъ оная благодарственъ молебенъ, когато възнасяхме тепли кѣмъ Бога молитви, задѣто поддрѣпи дѣсницата на Българския народъ, за да може да прѣдяви и отстои своето право на

сѣществувание като самостоятеленъ народъ. Ето защо, менѣ ми се струва, че ако има дата, която трѣбва да бѣде запечатана въ душата, сърцето и паметъта на Българския народъ; ако има дата, която трѣбва да се прѣдава отъ поколѣние на поколѣние на вѣчни врѣмена; ако има дата, върху която ние трѣбва да се замислимъ за нашето сѣществувание, — то е датата 15 ноемврий, онази дата, която тури край на всичко онова, което се проповѣдаваше порано за България. Ето защо, менѣ ми се струва, че днешниятъ день е тържественъ день: отъ една страна, да почитаме паметъта на онѣзи, върху коститѣ на които се затвърди независима България, и отъ друга — да благодаримъ, задѣто ние днесъ можемъ така свободно да сѣествуваме, можемъ туку да засѣдаваме, можемъ да декретираме законитѣ на България и можемъ да мечтаемъ и кроимъ за пълното обединение на Българския народъ и за реализирането на онѣзи идеали, които ни завѣщаха подъ стѣнитѣ на Санъ-Стефано въ 1878 г. Въ честъ на този день и въ честъ на тия събития азъ прѣдлагамъ и моля Народното Събрание да вдигне днешното засѣдание въ честъ на тоя день. (Гласове: Съгласни! — Ръкоплѣскания.)

Д. Ризовъ: Азъ мисля, г-да, когато правимъ политика, на лиризмътъ трѣбва да прѣдоставимъ мѣсто на площадитѣ. Това, което е написано въ историята, то ще си стои и никой нѣма да го заличи. Но въ едно врѣме, когато нашето Правителство прави всички усилия, както се каза по-напрѣдъ, за да сближава България съ нашата сѣсѣдка Сърбия и съ Черна-Гора, при поддрѣжката на Русия, да въвираме въ очитѣ на хората, съ които искаме да се сближимъ, нашитѣ побѣди надъ тѣхъ, азъ го считамъ, най-малко, за съвсѣмъ нетак-

тично. Вие ще си припомните, че прѣди 2—3 години, когато правителството на покойния Стоиловъ правѣше усилия за сближение съ Сърбия, и даже се държа въ Пиротъ най-хубавата рѣчь отъ Стоилова, нейното значение много скоро изчезна по нѣколко причини, но една отъ причинитѣ бѣше, че, наскоро слѣдъ това, празнуването на побѣдитѣ ни бѣше много злѣ подчеркнато отъ Сръбската преса, като единъ видъ едвали не актъ на коварство отъ страна на Българското Правителство: отъ една страна се иска да се хвърли було на миналото — за да се сближимъ, и едвали не съюзъ не направихме, — а отъ друга страна се въвирахъ побѣдитѣ, които и тѣй сж величествени, за да можемъ да бждемъ скромни. Скъмността е и въ характера, и въ темперамента на Българския народъ. Това, което става въ шовинистическата Гърция, на даже и въ Сърбия, ако стане у насъ, може само да размѣе хората. Ако вземете, напр., да говорите за нашитѣ минали слави, съ това само може да размѣете хората. Нашитѣ днешнѣ празникъ е записанъ въ историята, та нѣма защо постоянно да го въвираме на хората въ очитѣ. Азъ ще ви приведа единъ случай, какъ постигватъ другитѣ народи въ подобни случаи. Германската империя е една отъ най-силнитѣ империи на свѣта; тя има на трона си единъ отъ най-славолюбититѣ императори, именно Вилхелмъ II, но и той, прѣди двѣ години, самъ се разпореди да не се празнува годишнината на Седанъ по такъвъ тържественъ и демонстративенъ начинъ, както е ставало по-напрѣдъ, и то само и само за да се хвърли було на миналото и да може да се сближи Германия съ Франция. И тамъ се ограничиха да празнуватъ празника съ панахиди за падналитѣ герои, но не и да отиватъ да въвиратъ въ очитѣ на своята съсѣдка, Франция, един побѣди, които сж извѣстни на цѣль свѣтъ. Ето защо азъ бихъ ви молилъ да си засѣдаваме днесъ. Дълга си ние изпълнихме. Ако искате, въ паметъ на падналитѣ герои можемъ да станемъ всички на крака съ едно „Вогъ да ги прости“ и да продължимъ своята дѣятелность, а да не правимъ работи, които сж въ прѣмъ контрастъ съ ония намѣрения и усилия на Правителството, които то употребява, за да постави България на по-друга почва. Защото, каквото щемъ да говоримъ, но ние не сме нѣкоя силна държава, та, ако не искаме да подпадаме подъ чужди опеки, трѣбва да се сближимъ съ своитѣ съсѣди, които иматъ сжкия интересъ и сжщото право на самоотбрана.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Изказанитѣ думи отъ г. Такева се сподѣлятъ отъ всички насъ. Отдадохме Божието Богу, а царевото трѣбва да отдадемъ царю. Паметътъ, който се повдига пакъ за падналитѣ на 15 ноемврий защитници на Отееството, ние направихме не само въ църква, а се изказаха и тукъ думи на съчувствие и думи на благодарность. Съ това мисля, че Народното Събрание свърши своя дългъ и от-

даде нужната почетъ както трѣбва; но и самитѣ тия герои, менѣ ми се струва, нѣма да искатъ отъ насъ и съ бездѣйствиe да увѣковчимъ тѣхната паметъ. Затова азъ ви моля, г-да народни прѣдставители, събрали сме се вече, можемъ да отдадемъ още единъ пѣтъ нужната почетъ, нужната признателность, както прѣдложи г. Ризовъ, и по-нататѣкъ да се занимаемъ съ работата си, защото не само съ празнуване може да се почете паметътъ и да се увѣковчаватъ знаменититѣ дни.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ горѣ-долу ще кажа сжщото, което каза г. Министъръ Сарафовъ. Наистина, този е знаменателенъ день, той е день на нашата народна гордость, когато нашитѣ храбри и побѣдоносни войски прославиха нашето име и направиха да се чуе името на българина по цѣлия свѣтъ — то е дѣйствително тѣй; но и ние, г-да, сторихме дълга си въ църквата чрѣзъ панахида за паметътъ на падналитѣ герои и съ молебенъ прославихме живитѣ наши герои. Слѣдователно, оттамъ нататѣкъ азъ мисля, че дължность наша е да се заловимъ за работа, тѣй както работятъ всички други учреждения. Защото ето вече единъ мѣсець се е изминалъ, откакъ е отворена сесията, и още твърдѣ малко работа сме свършили, а виждате, че работитѣ на страната сж много и че всѣки день е много скѣпъ за насъ. Заради туй не ни бърка нищо да се заловимъ за работа, откогато да празнуваме, да отиваме да седимъ въ кафенетата. Ето, другитѣ учреждения работятъ и нищо не имъ бърка. Ние си направихме дължностьта и трѣбва да пристѣпимъ къмъ работа.

Д. Петковъ: Г-да прѣдставители! Веднажъ като се направи прѣдложение отъ г. Такева, много неумѣстно ми се вижда да става тукъ споръ, дали да се вдигне засѣданieto или не, защото самото повдигане на споръ, както щете, но не е вече изражение на онѣзи чувства и онѣзи признателность, които искахте да покажете. Менѣ ми се струва, че макаръ отъ всички партии и да имаме добро желание да работимъ, въ такъвъ единъ день, когато цѣлата българска тридесетхилядна армия празнува, и, отъ друга страна, когато се правятъ панахиди и тържества за сжщата цѣль, нито дѣлата на Българската Камара, нито дѣлата на Правителството ще закѣснѣятъ — защото, ако закѣснѣятъ само отъ единъ день, тежко и горко на насъ, — ако ние се стгласимъ да вдигнемъ засѣданieto въ честь на тѣзи наши побѣди. Ами ние съ това ли ще даваме примѣръ на младото поколение, като стоимъ да споримъ тукъ? Менѣ това ми се вижда странно. И другъ пѣтъ се е вдигало засѣданieto поради такива случаи, и прѣшни не сж ставали. Свършено неумѣтни сж думитѣ на г. Ризова, че ние искаме да пикинираме нѣкого. Единъ народъ, който не почита заслугитѣ на синоветѣ си, единъ народъ, който не цѣни заслугитѣ на своята войска, самъ не заслужава да живѣе. (Д. Ризовъ: Вие

застрѣляхте главнитѣ герои!) Затуй азъ мисля да вдигнемъ засѣданието и да не слушаме Ризова, защото той и безъ война бѣга. Моля да се съгласи Събранието да се вдигне засѣданието. Азъ мисля, че законопроектътъ на г. Министра нѣма да остане назадъ, ако остане за утрѣ. Затуй азъ моля да се рѣши веднага да се вдигне засѣданието, защото, ако ще споримъ, тогава ще се счита, че пакъ засѣдаваме.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Този въпросъ е ставалъ и другъ пѣтъ прѣдметъ на разискване въ Народното Събрание. Имаше нарочно прѣдложение да се празнува 8 ноемврий и стана по съгласието на всички, да се съсрѣдоточатъ празникитѣ на 15 ноемврий; но и самото Народно Събрание не взема рѣшение да бѣде празникътъ неприсѣственъ день. Думитѣ, че трѣбва да се даде образецъ на младежта за почитъ и уважение, не могатъ да се приложатъ, защото вие знаете че младежитѣ продължаватъ днесъ да работятъ. (Д. Петковъ: Специално рѣшение може да се вземе.) Ние съ туй, че нѣма да засѣдаваме, нѣма да дадемъ примѣръ, когато другитѣ работятъ. И азъ поддържамъ онуй рѣшение, съ което е постановено единъ пѣтъ: да се свърши работата съ отслужването на панахида и благодарственъ молебенъ. (Д. Петковъ: Вашата полиция защо запрѣщава на гражданитѣ да отварятъ дюкянитѣ си?) Това не зная, г-нъ Петковъ. Азъ ви повтарямъ още единъ пѣтъ, че Народното Събрание е постановило да се отдава паметъ на днешния день съ празнуването на църквата само и по-нататѣкъ нѣма какво да се занимаваме съ тая работа.

П. Папанчевъ: Г-да прѣдставители! Менѣ ми се чини, че най-лошото нѣщо, което се прави въ днешното засѣдание, е, дѣто се дебатира по този

въпросъ. Онова, което трѣбваше да стане, е, да се приеме съ акламация прѣдложението на г. Такева. Г-нъ Ризовъ каза, че знае нѣкои държави да се отказватъ да празнуватъ своитѣ празници. Тѣ, може би, иматъ всѣки день такива празници, защото тѣхната история е дълга, (Д. Ризовъ: Нѣматъ и тѣ!) а ние имаме само единъ празникъ. Ето защо азъ нѣма да говоря повече и ще моля тѣзи, които сж вземали думата подиръ мене, да не говорятъ по този въпросъ, а да приемемъ прѣдложението на г. Такева, защото въпросътъ може да вземе край, който не е желателно да вземе.

Д-ръ К. Милановъ: Прѣдъ видъ на деликатността на въпроса азъ заявявамъ, че се отказвамъ, защото считамъ за обидно да дебатирамъ по този въпросъ, и правя прѣдложение да се приеме прѣдложението на г. Такева безъ всѣкакви дебати.

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Политика съ чувства не се прави, а съ разумъ. Ако бѣше г. Ризовъ направилъ контрапрѣдложение, което не възвеличава паметта на падналитѣ на Сливница и честта на побѣдителитѣ, които сж живи, г. Петковъ щѣше да бѣде правъ. Азъ прави прѣдложение и то е слѣдующето: да станемъ на крака всички, за да отдадемъ още веднажъ, освѣнтъ дѣто отдадохме единъ пѣтъ въ храма, въ паметъ на погиналитѣ и въ честь на живитѣ останали, и послѣ да седнемъ да работимъ.

Прѣдсѣдателъ: Турямъ на гласуване прѣдложението на г. Такева, да се вдигне засѣданието, и моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема. (Бурни ржкоплѣскания.)

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 3 ч. и 20 м. послѣ пладнѣ.)

Прѣдсѣдателъ: **М. Балабановъ.**

Подпрѣдсѣдатели: { **В. Кжнчовъ.**
А. Краевъ.

Секретаръ: **Д-ръ А. Ходжевъ.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гължбовъ.**